

Byla C-843/19**Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį****Gavimo data:**

2019 m. lapkričio 20 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Tribunal Superior de Justicia de Cataluña (Ispanija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2019 m. lapkričio 12 d.

Pareiškėjas:

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS)

Atsakovė:

BT

Pagrindinės bylos dalykas

Išankstinės senatvės pensijos skyrimas Ispanijos socialinės apsaugos Specialių susitarimų namų ūkio darbuotojų sistemos (buvusi Speciali namų ūkio personalo paslaugų sistema, vėliau – Speciali namų ūkio darbuotojų sistema) darbuotojai.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Ley General de la Seguridad Social (Bendrasis socialinės apsaugos įstatymas) 208 straipsnio 1 dalies c punkto, pagal kurį draudžiama naudotis teise gauti išankstinę pensiją, jei gautina pensija yra mažesnė nei minimali pensija, atitiktis Direktyvai Nr. 79/7 ir Direktyva 2006/54.

Prejudicinis klausimas

Ar pagal Bendrijos teisę draudžiama nacionalinė nuostata, kaip antai 2015 m. Bendrojo socialinės apsaugos įstatymo 208 straipsnio [1 dalies] c punktas, pagal kurią iš visų pagal Bendrąją sistemą apdraustų asmenų reikalaujama, kad

pageidaujant savo noru iš anksto išėiti į pensiją jų gautina pensija, apskaičiuojama pagal įprastą sistemą be minimalių priedų, būtų bent lygi minimaliai pensijai, taip netiesiogiai diskriminuojant pagal Bendrąją sistemą apdraustas moteris, nes minėta nuostata taikoma daug didesniai skaičiui moterų nei vyrų?

Nurodomos Sąjungos teisės nuostatos

1978 m. gruodžio 19 d. Tarybos direktyvos 79/7/EEB dėl vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principo nuoseklaus įgyvendinimo socialinės apsaugos srityje (OL L 6, 1979, p. 24; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 1 t., p. 215) 1 straipsnis, 3 straipsnio 1 dalis ir 4 straipsnio 1 dalis.

2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/54/EB dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo (nauja redakcija) (OL L 204, 2006, p. 23) 30 konstatuojamoji dalis, 2 straipsnio 1 dalis ir 19 straipsnis.

1991 m. gegužės 7 d. Sprendimas *Komisija / Belgija* (C-229/89, EU:C:1991:187), 13 punktas.

1992 m. lapkričio 9 d. Sprendimas *Molenbroek / Sociale Verzekeringsbank* (C-226/91, EU:C:1992:451), 19 punktas.

1995 m. gruodžio 14 d. Sprendimas *Nolte / Landesversicherungsanstalt Hannover* (C-317/93, EU:C:1995:438), 33 punktas.

2019 m. gegužės 8 d. Sprendimas *Villar Láz* (C-161/18, EU:C:2019:382), 37–39 punktai.

Nurodomos nacionalinės teisės nuostatos

Bendrojo socialinės apsaugos įstatymo nauja redakcija, patvirtinta 2015 m. spalio 30 d. *Real Decreto Legislativo 8/2015* (Karaliaus įstatyminis dekretas Nr. 8/2015) (BOE Nr. 261, 2015 m. spalio 31 d., p. 103 291; toliau – LGSS) 59, 207 ir 208 straipsniai.

1976 m. balandžio 22 d. *Decreto 825/1976, por el que se regula la cotización en el Régimen Especial de la Seguridad Social de los Empleados de Hogar* (Dekretas Nr. 825/1976, kuriuo reguliuojamas įmokų į Specialią namų ūkio darbuotojų socialinės apsaugos sistemą mokėjimas) (BOE Nr. 99, 1976 m. balandžio 24 d., p. 8106).

2011 m. rugpjūčio 1 d. *Ley 27/2011 sobre actualización, adecuación y modernización del sistema de Seguridad Social* (Įstatymas Nr. 27/2011 dėl Socialinės apsaugos sistemos atnaujinimo, pritaikymo ir modernizavimo) (BOE Nr. 84, 2011 m. rugpjūčio 2 d., p. 87495) 39 papildoma nuostata.

2018 m. gruodžio 28 d. *Real Decreto-ley 28/2018, para la revalorización de las pensiones públicas y otras medidas urgentes en materia social, laboral y de empleo* (Karaliaus dekretas-įstatymas Nr. 28/2018 dėl valstybės mokamų pensijų didinimo ir kitų skubių priemonių socialinėje, darbo ir įdarbinimo srityse) (BOE Nr. 314, 2018 m. gruodžio 29 d., p. 129875) 4 straipsnio 2 dalis.

Trumpas faktinių aplinkybių ir pagrindinės bylos aprašymas

- 1 Pareiškėja ir atsakovė BT 2016 m. gruodžio 12 d. paprašė INSS paskirti jai savanorišką išankstinę senatvės pensiją, kuri būtų pradėta mokėti nuo 2017 m. sausio 4 d. – tos dienos, kai pareiškėjai turėjo sukakti 63 metai, jai savo noru nutraukiant turėtą darbo sutartį. Ji visada mokėjo įmokas į buvusią Specialią namų ūkio personalo paslaugų sistemą (dabartinė Specialių susitarimų namų ūkio darbuotojų sistema); sumokėjo įmokas už 14 054 dienas, išskyrus 166 dienas.
- 2 2016 m. gruodžio 19 d. INNS sprendimu prašymas skirti pensiją buvo atmestas, nes pagal LGSS 208 straipsnio 1 dalies c punkte nustatytus reikalavimus gautinos pensijos suma buvo mažesnė nei minimalios pensijos dydis, kuris pareiškėjai priklausytų atsižvelgiant į jos šeimines padėtį, kai jai sukaktų 65 metai.
- 3 Pirminis administracinis skundas buvo atmestas 2017 m. kovo 10 d. sprendimu. Sprendimas buvo grindžiamas tuo, kad pareiškėjos pensiją sudarytų 549,30 EUR per mėn., ši suma gaunama pritaikius 85 proc. koeficientą 646,24 EUR baziniam dydžiui. INNS pridūrė, kad pareiškėjai priklausanti pensija yra mažesnė nei minimali 637,10 EUR dydžio senatvės pensija, todėl ji neatitinka minėtame LGSS 208 straipsnio 1 dalies c punkte nustatytų reikalavimų.
- 4 2017 m. balandžio 27 d. darbuotoja pateikė ieškinį INSS Barcelonos *Juzgado de lo Social n.º 10* (Darbo bylų teismas Nr. 10) prašydama pripažinti teisę į jai savanorišką išankstinę senatvės pensiją. Šis teismas išaiškino, kad INSS taikoma nuostata netiesiogiai diskriminuoja moteris, kurių namų priežiūros darbuotojų sektoriuje yra dauguma, todėl pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją, susijusią su Direktyva 79/7, ši nuostata negali būti taikoma.
- 5 Šiame sprendime pažymima, kad viename pranešime INSS nurodo, jog šiuo metu asmuo, kuris visada buvo draustas pagal Specialią namų ūkio darbuotojų sistemą ir iki 2011 m. mokėjo fiksuotų bazių įmokas, o nuo 2012 m. moka didžiausios galimos bazės įmokas, nors jo įmokų mokėjimo laikotarpis yra 44 su puse metų, negali gauti išankstinės senatvės pensijos būdamas 63 metų amžiaus, nes jo pensija neviršytų minimalios pensijos, kuri jam priklausytų, kai jam sukaktų 65 metai. Todėl šiame sprendime padaryta išvada, kad vykdoma netiesioginė diskriminacija, ir dėl šios priežasties nuspręsta tiesiogiai netaikyti minėtos nacionalinės nuostatos bei pripažinta, kad asmuo turi teisę į savanorišką išankstinę senatvės pensiją, kaip jis prašė.
- 6 INSS dėl šio sprendimo pateikė skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme.

Esminiai pagrindinės bylos šalių argumentai

- 7 INSS teigia, kad neįvykdytas teisės aktuose įtvirtintas reikalavimas suinteresuotajam asmeniui norint savo valia iš anksto išeiti į pensiją, pagal kurią gautina pensijos suma turi būti didesnė nei minimalios pensijos dydis, kuris suinteresuotajam asmeniui priklausytų pagal jo šeiminių padėtį, kai jam sukaktų 65 metai. Jo manymu, šiuo atveju dėl lyties nediskriminuojama, nes yra objektyvi priežastis, nesusijusi su jokia diskriminacija – reikalavimas imtis būtinų priemonių, reikalaujamų Europos Sąjungos siekiant išlaikyti tvarią socialinės apsaugos sistemą, ypač pasiekti tvarią darbo stažo ir pensijos laikotarpių pusiausvyrą. Jei teise į senatvės pensiją būtų galima savo valia pasinaudoti be apribojimų, socialinės apsaugos sistemai tai lemtų sunkias ir nepakeliamas pasekmes, „ne tik dėl didesnio pripažintinų teisės į pensiją atvejų skaičiaus, bet ir dėl išlaidų atitinkamiems minimaliems priedams finansuoti“, o tai prieštarautų Europos Sąjungos rekomendacijoms ir Toledo paktui, kuriame šios rekomendacijos taikomos.
- 8 Dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateikimo pažymėtina, kad BT jam neprieštarauja. Prokuroras, kuri nėra bylos šalis, mano, kad prašymo pateikti nebūtina, nes minėtos nuostatos galima tiesiogiai netaikyti pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudenciją. INSS pakartoja savo ankstesnius teiginius.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindų santrauka

- 9 Šioje byloje nagrinėjama LGSS 208 straipsnio 1 dalies c punkto atitiktis su Direktyvai 79/7 ir Direktyvai 2006/54 atsižvelgiant į tai, kaip jis taikomas moterims. Minėtoje nuostatoje įtvirtinta: „įvykdžius teisei į išankstinę pensiją įgyti nustatytus bendruosius ir specialiuosius reikalavimus, gautina pensijos suma turi būti didesnė nei minimalios pensijos dydis, kuris priklausytų suinteresuotajam asmeniui pagal jo šeiminių padėtį, kai jam sukaktų šešiasdešimt penkeri metai. Priešingu atveju asmuo negali pasinaudoti išankstinės senatvės pensijos sistema“.
- 10 Minimali pensija kiekvienais metais nustatoma pagal bendrąjį valstybės biudžetą ir reiškia, kad nė vienas pensininkas negali gauti pensijos, mažesnės nei minimali nustatyta suma – nebent gauna į socialinės apsaugos sistemą nepatenkančias pajamas, – net jei pagal pensijų dydžio nustatymo taisykles jis turi teisę į mažesnes išmokas. Tokiu atveju prie gautinos pensijos iš bendrojo valstybės biudžeto pridamas minimalus priedas siekiant užtikrinti, kad būtų gaunama suma, kuri laikoma būtina minimaliam gyvenimui lygiui užtikrinti.
- 11 LGSS 208 straipsnio 1 dalies c punkte nustatytu reikalavimu siekiama, kad būtų gaunama pensija, kuri patenkintų minimalius pensininko poreikius, ir kad tai padaryti būtų galima be poreikio valstybei minimaliais priedais papildyti šią pensiją, kuri atitinkamam asmeniui priklauso atsižvelgiant į jo mokėtas įmokas, taip siekiant, kad ta pensija pasiektų minimalios pensijos sumą. Nepaisant to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas patikslina, kad šis

reikalavimas taikomas tik savo noru išeinant į išankstinę pensiją, o ne priverstinai, nes pastarąsias atvejais reguliuojamas pagal LGSS 207 straipsnį ir yra darbinių santykių nutraukimo dėl objektyvių priežasčių pasekmė.

- 12 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo manymu, jei nebūtų reikalavimo, kad gautinos pensijos suma būtų bent jau lygi minimalios pensijos dydžiui, darbuotojas savo noru galėtų paprasčiausiai išeiti į pensiją anksčiau, neprarasdamas jokios pensijos, nes jei gautina pensija nesiektų minimalios pensijos dydžio, būtų mokami priedai, dėl kurių minimali pensija būtų pasiekta. Taip atitinkamo asmens valia būtų naudojamos biudžeto lėšos, o būtent to įstatymais siekiama išvengti. Be to, kaip teigia INSS, Europos Sąjunga siūlo siekti tvarios darbo stažo ir pensijos laikotarpių pusiausvyros: taip numatyta pagal vadinamąją 2010 m. liepos 7 d. Žaliąją knygą, COM(2010) 365, „Adekvачios, tvarios ir saugios Europos pensijų sistemos“, ir tai yra Europos Sąjungos tikslas.
- 13 Nurodęs šiuos bendrus argumentus prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas toliau nagrinėja šioje byloje susiklosčiusią situaciją. BT yra darbuotoja, apsidraudusi pagal senąją Specialią namų ūkio personalo paslaugų sistemą. Šiai sistemai buvo būdinga tai, kad pagal ją apdraustiems asmenims (kurių didžioji dauguma – moterys) buvo nustatytos fiksuotos įmokų bazės, t. y. nekintamos, kurios sutapo su įmokų į Bendrąją sistemą apatine riba, atitikusia tuo metu galiojusį tarpšakinį minimalų atlyginimą. Todėl jų įmokų bazės – taigi, ir jų pensijos – buvo mažesnės už bendrąsias.
- 14 Nuo 2012 m. į Bendrąją socialinės apsaugos sistemą laipsniškai buvo integruota Specialių susitarimų namų ūkio darbuotojų sistema, taigi įmokų bazių suma pamažu didėjo: pirma buvo nustatytos bazės, didėjančios pagal gaunamo atlyginimo grupes, taigi, kiekvienai atlyginimo grupei buvo nustatyta atitinkama įmokų bazė; 2021 m. įmokų bazė bus lygi faktiškai gautam atlyginimui. Bet kuriuo atveju, kaip teigia INSS, galimybė pačiomis įmokomis pasiekti minimalią pensiją gali kisti priklausomai nuo to, kaip įmokų bazės kinta šioje specialioje sistemoje, ir nuo minimalios pensijos dydžio: šios sistemos įmokų bazėms padidėjus (arba sutapus su Bendrosios sistemos įmokų bazėmis) išpildyti šį reikalavimą būtų paprasčiau; padidėjus minimalios pensijos dydžiui, priešingai, šiai grupei pasinaudoti teise į išankstinę pensiją būtų sudėtingiau.
- 15 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad pensiją, kurią šiuo metu gauna pagal ankstesnę Specialią sistemą apsidraudusios darbuotojos, nulemia tiek ankstesnė įmokų sistema, tiek maži šio sektoriaus atlyginimai, atitinkantys, pirma, profesinę specializaciją ir, antra, darbdavių ekonominius pajėgumus. Šios darbuotojos dirba sektoriuje, kuris iš esmės yra ne verslo, o namų ūkių sektorius, jame verslininko poziciją prisiima namų šeimininkas (-ė), kurio (-ios) ekonominiai pajėgumai apskritai mažesni nei įvairiuose gamybos verslo sektoriuose. Faktiškai ta veikla vykdoma aplinkybėmis, kai dirba abu poros nariai, ir todėl šioje srityje jiems reikalinga pagalba. Būtent tai nulemia mažesnius šio sektoriaus ekonominius pajėgumus, mažesnes mokamas įmokas ir mažesnes gaunamas išmokas.

- 16 INSS pažymi, kad namų priežiūros darbuotojos sudaro grupę, iš kurios reikalaujamas mažesnis įnašas į [Socialinės apsaugos] sistemos finansavimą ir tvarumą – tiek dėl jų istoriškai mažesnio įnašo, nulemto fiksuotų bazių, tiek dėl vėlesnių pagal [gaunamo atlyginimo] grupes nustatytų ribų. Jo manymu, tai pateisina išankstinės pensijos skyrimo apribojimus, atsižvelgiant į šių darbuotojų mokamų įmokų ir jų gaunamų išmokų, kurios iš esmės lygios Bendrosios sistemos išmokoms, pusiausvyros trūkumą.
- 17 Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonų dėl to, ar LGSS 208 straipsnio 1 dalies c punktu netiesiogiai diskriminuojamos moterys (o tai draudžiama pagal Direktyvos 79/7 4 straipsnio 1 dalį), nustatant, kaip papildomą reikalavimą pageidaujant savo noru išeiti į pensiją, kad gautina pensija privalo būti bent lygi minimaliai pensijai (be minimalių priedų). Jei šis reikalavimas būtų nustatytas pagal dabartinės Specialių susitarimų namų ūkio darbuotojų sistemos reguliacines nuostatas, arba būtų taikomas tik apdraustiesiems pagal šią sistemą, diskriminacija būtų neabejotina, nes didžioji dauguma namų priežiūros darbuotojų yra moterys: remiantis oficialia statistika, 89 proc. namų priežiūros darbuotojų yra moterys. Tokiu atveju nuostata, kuri būtų taikoma tik namų priežiūros darbuotojams, būtų neabejotinai diskriminacinė, nes pagal ją būtų nustatytas reikalavimas, kurio šie darbuotojai negalėtų įvykdyti norėdami pasinaudoti teise gauti išankstinę pensiją; taigi, atsižvelgiant į pažeidimo aiškumą būtų galima tiesiogiai netaikyti šios nuostatos, be būtinybės pateikti prejudicinį klausimą.
- 18 Tačiau ši nuostata taikoma visoje Bendrojoje sistemoje, pagal kurią apdrausti 14 882 318 darbuotojų (tiek vyrų, tiek moterų), o pagal Specialių susitarimų namų ūkio darbuotojų sistemą apdrausti 406 864 darbuotojai. Todėl į [nagrinėjamo klausimo] svarstymo sritį būtina įtraukti visą Bendrąją sistemą. Jei būtų svarstoma tik ankstesnė Speciali sistema, teisę į išankstinę pensiją turėtų tik pagal šią sistemą apdraustos moterys, bet ne kitos, dėl kitų priežasčių esančios tokioje pačioje padėtyje. Tas pats būtų pasakytina, jei būtų atskirai svarstoma kiekviena moterų grupė – tokių, kurioms poveikį turėjo viena iš istorinių arba dabartinių priežasčių, dėl kurių jų mokėtos įmokos – taigi, ir gautinos pensijos – buvo mažesnės. Tokiais atvejais nukrypti leidžianti nuostata būtų taikoma nagrinėjamai grupei, kuriai priklausytų pareiškėja, ir nebūtų taikoma kitoms grupėms.
- 19 Atsižvelgdamas į tai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad ši nuostata taip taikoma ne visą darbo dieną dirbantiems darbuotojams (kurių dauguma yra moterys); ribotos kvalifikacijos darbuotojoms, kurios dėl praeityje moterų įgyjamo menkesnio išsilavinimo dėl to gauna mažus atlyginimus (dabar tai daro poveikį atliekamo darbo pobūdžiui); darbuotojoms, kurios anksčiau, ištekėjusios, išėjo iš savo pagal darbo sutartį arba savarankiškai dirbto darbo, ir kurios dėl tam tikrų su sektoriais susijusių nuostatų netgi buvo priverstos išeiti iš darbo, bei į jį sugrįžo tik suaugus jų vaikams, o dėl to sutrumpėjo jų įmokų mokėjimo laikotarpis, taigi, sumažėjo pensija; taip pat darbuotojoms, kurioms teko rūpintis neįgaliais arba nepilnamečiais šeimos nariais, ir kai kurios kitos moterys. Visos jos dėl istorinių ar kai kurių vis dar

egzistuojančių priežasčių mokėjo mažesnes sumas arba tai darė trumpesnius laikotarpius (arba abu) nei tokioje padėtyje nesantys (-čios) darbuotojai (-os), dėl šios priežasties didesnis skaičius ir procentinė dalis moterų gauna minimalius priedus ir patiria nagrinėjamos nuostatos poveikį.

- 20 Šiuo atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui atrodo, kad taip pat pažeidžiamas nediskriminavimo principas, atsižvelgiant į asmenų, gaunančių minimalią pensiją su atitinkamais priedais, statistiką. Iš tiesų, šiuo metu minimalios pensijos dydis yra 677,4 EUR per mėn. neturint išlaikomo sutuoktinio, ir 835,75 EUR per mėn. turint išlaikomą sutuoktinį. Iš pačios Socialinės apsaugos sistemos statistinių duomenų matyti, kad minimalias pensijas gauna 422 112 vyrų (tai sudaro 15,23 proc. visų vyrų gaunamų senatvės pensijų), ir 468 822 moterys (tai sudaro 31,45 % visų moterų gaunamų senatvės pensijų). Taigi moterys sudaro tik 35,55 proc. visų senatvės pensiją gaunančių pensininkų, ir 53,62 proc. visų minimalius priedus gaunančių pensininkų (422 112 vyrų ir 468 822 moterys).
- 21 Be to, nepanašu, kad šis skirtumas mažėtų – priešingai, jis didėja, ir ši tendencija pastebima nuo 2013 m. Iš tiesų, 2019 m. rugsėjo mėn. minimalią senatvės pensiją gaunančių pensininkų vyrų, palyginti su 2018 m. gruodžio mėn., sumažėjo (nuo 422 112 vyrų 2018 m. gruodžio mėn. iki 412 931 2019 m. rugsėjo mėn.), o minimalias pensijas gaunančių moterų skaičius savo ruožtu padidėjo (nuo 468 822 moterų 2018 m. gruodžio mėn. iki 477 490 2019 m. rugsėjo mėn.).